

LBRIS

We know
books

Camille de Peretti

**Necunoscuta
din portret**

Traducere din limba franceză
ANDREEA NĂSTASE

LITERA
București

FAPTELE

În 1910, Gustav Klimt a realizat portretul unei femei foarte tinere, în semiprofil, cu părul despletit, cu o pălărie maro amplă, o etolă de blană în jurul gâtului și umerii dezgoliți.

Acest tablou, intitulat *Backfisch*¹, a fost expus la Galerie Miethke din Viena în 1916 și cumpărat de un necunoscut căruia nu i s-a păstrat urma în registrele epocii.

În 1917, cu un an înainte de moartea lui Klimt, dintr-un motiv ce rămâne o enigmă, tabloul a fost modificat de maestru: pălăria și etola au dispărut, umerii au fost acoperiți cu un șal alb cu motiv floral, iar părul a fost prins într-un coc cuminte.

În 1925, Galleria Ricci Oddi din Piacenza, Italia, a achiziționat un tablou de Klimt cu titlul *Portretul unei doamne*, fără să știe că era *Fetișcana* transformată.

Abia în 1996, o studentă la istoria artei de la universitatea din Piacenza, Claudia Maga, a demonstrat că nu era vorba de două tablouri diferite, dintre care

¹ *Fetișcana* (în limba germană) (n.a.)

primul să se fi pierdut, ci de o unică lucrare, supusă unor modificări consistente.

În mod bizar, la scurt timp după această descoperire, în 22 februarie 1997, tabloul a fost furat, dispărând astfel pentru a doua oară.

Ancheta a bătut pasul pe loc până în vara anului 2016, când un spărgător le-a mărturisit polițiștilor italieni că a comis furtul. Deși tabloul nu mai era în posesia lui, a declarat că persoana care îi comandase operațiunea promisesese să restituie opera după douăzeci de ani.

În 2019, grădinarul muzeului de artă modernă Ricci Oddi a găsit, în spatele unei tufe de iederă pe care se pregătea s-o tundă, un sac de gunoi în care se afla pânza, perfect conservată.

Nici un expert în artă, nici un specialist în conservare muzeală, nici un curator de expoziție, nici un anchetator al poliției nu știe cine era tânăra reprezentată în tablou, nici ce secrete jalonează povestea tumultuoasă a portretului.

PARTEA ÎNTÂI

*Către ziuă crescând și pierind iar și iar,
Aceeși eternă tragedie
Pe care-o jucăm și n-avem habar*

*Și-al cărei chin întunecat de nebunie
Drept calvar zâmbitor încunună
A frumuseții glorie blândă și bună.*

Georg Trakl, „Trei visuri“¹

¹ Traducere de Mihail Nemeș (n.tr.)

1

– Dacă vrei să strălucească, trebuie să scuipi!

Puștiul se holba nedumerit. Avea vreo doisprezece ani și tenul îi era palid sub jegul care-i acoperea fața.

– Să scuip pe pantofii lor? Îți bați joc de mine?

Isidore nu se lăsă descumpănit.

– Trebuie să scuipi, îți zic, nimic nu le place mai mult.

Isidore avea un fel al lui, nu lansa un șuvoi lung de salivă, ci mișca ușurel din gură, pffft, pffft, pffft. Azvârlea scuipatul ca pe niște biluțe care se spârgeau într-o scurgere vâscoasă pe piele, era ceva tonic, câtuși de puțin dezgustător. Practica meseria de lustragiu de doi ani, și tot de atunci își instala scăunelul, lădița și cutia cu cremă la marginea parcului Bowling Green, lângă gardul din fier forjat cu țepușe ascuțite. Nu era cea mai rea slujbă din lume, zece cenți pentru o lustruire în toată regula. Majoritatea clienților erau generoși, unii îi plăteau chiar dublu, ceea ce-l făcea unul dintre lustragiii cel mai bine plătiți din oraș.

– Cum te cheamă de-adevăratelea?

– Gabriel.

– Și de ce-ți zice toată lumea Boba?

– Habar n-am.

Isidore se întrebă dacă puștiul avea să fie la nivel. Își producea crema singur, amestecând ceară de albine cu fulgi de săpun, esență de terebentină și apă clocoțită. Și puțin suc de sfeclă roșie, ca să strălucească. Nu dezvăluise nimănui rețeta. Ben, amicul lui, folosea coji de banană. Domnul Schmidt era cel care-i aprovizionă cu cârpe vechi.

Dar ca să dai lustru, pffft, pffft, trebuia să scuipi.

Îi lua cinci minute să termine o pereche. La orele de vârf, înainte de deschidere și după închiderea Bursei, putea să facă până la zece perechi pe oră. Asta în condițiile în care un muncitor de ispravă primea douăzeci de dolari pe săptămână.

– Fă și tu socoteala... Lustruiesc în jur de treizeci de perechi pe zi, însemnând trei, câteodată patru dolari dacă am clienți de vază, adică optsprezece dolari pe săptămână!

Isidore se cam împăuna, dar pentru un copilandru ca Boba până și șaisprezece dolari pe săptămână ar fi fost o sumă enormă.

– Ei, în sfârșit, locul e ăla de-aduce banii.

Secretul lui Isidore era să afișeze permanent un aer mulțumit și voios. Și să le vorbească neconținut clienților. Când zâmbea, ochii lui albaștri sclipeau de istețime.

– Ce mai faceți, domnule, cum merg afacerile?

Avea o nutriță simpatică, din fericire, pentru că la nouăsprezece ani era prea bătrân pentru meseria asta.

Isidore nu era genul care să ticluiască planuri; își inventa viața de pe o zi pe alta, și această spontaneitate îi salvase pielea nu o dată. Se descurca, ce mai. Pe deasupra, știa să încaseze loviturile fără să crâcnească. Nu i-ar fi adus decât ghinion. Clienții lui, domnii cu joben și pantaloni cu pense, gândeau același lucru: „Ce păcat că puștiul acela e lustragiu! Ar putea face mai mult“.

În privința locului, Isidore avusese noroc. Se instalase acolo exact în momentul în care fostul lustragiu din Bowling Park plecase, și nimeni nu-l iscodise cum obținuse acea poziție sau dacă făcuse o înțelegere. Toți băieții care se lansau în această meserie o știau foarte bine, trotuarele erau proprietatea celor care le păzeau. Isidore fusese crescut în condiții grele, nu avusese parte de mângâieri și nu-și permisese să aibă capricii. Nu fusese dintre cei care împingeau o bărcuță cu pânze pe lacul din Central Park, vegheați de guvernante cu bonete cu funde.

– Ce mai faceți, domnule, cum merg afacerile?

Bărbatul îi întinse piciorul. Nu era un client regulat, dar purta gulerul alb și cravata cu dungi late specifice persoanelor care lucrau în sectorul financiar. Isidore se puse imediat pe treabă, frecând energic, cu nerv, așa cum le plăcea bancherilor de pe Wall Street.

– Afacerile merg ca pe roate, băiete! Cursul urcă, urcă, urcă!

– Aveți acțiuni la RCA¹?

– Bineînțeles, băiete, bineînțeles. Te interesează inovațiile tehnologice?

¹ Radio Corporation of America (n.a.)

– Mă interesează orice, domnule.

Boba îl privea pe Isidore cu ochi de pește fiert. Nu auzise în viața lui de RCA, în condițiile în care era una dintre cele mai performante companii. Unii spuneau că într-o bună zi vor exista aparate de radio în mașini! Și toți clienții lui Isidore cumpărau de zor. RCA și Coca-Cola, deoarece, odată cu prohibiția asupra alcoolului, acțiunile Coca-Cola câștigaseră 25% într-o lună. Oare Boba putea să-l înlocuiască? Trebuia să poată. Oricum, Isidore nu mai voia să fie lustragiu, hotărârea era bătută în cuie.

Din cauza lui Lotte.

Pffft, pffft, pffft. Isidore strânse din fălci și iuți mișcarea cârpei. Îi zâmbea clientului, dar nu voia să aibă nimic de-a face cu ceilalți copii ai străzii, cu micii șobolani ca el. Dacă Boba îi prelua cutia de cremă, lădița cu perii, scăunelul și găscă cu ouă de aur întruchipată de Bowling Green, trebuia să-i rămână devotat.

Isidore ar fi putut să-i predea locul și rețeta cremei magice, și puștiul i-ar fi plătit periodic o parte din câștiguri; dar ceea ce nu voia Isidore să piardă era accesul la ponturi bune. De când se hotărâse, de când mizase totul pe bursă, nu trebuia să facă nici un pas greșit. Toată lumea specula, de ce nu și el? În fiecare zi, titlurile de-o șchioapă anunțau îmbogățirea altor necunoscuți care îndrăzniseră să investească. Averi făcute într-o clipită, povești incredibile. Isidore nu era mai prost decât ei.

– Ce mai faceți, domnule, cum merg afacerile?

Optsprezece dolari pe săptămână îi ajungeau cu asupra de măsură pentru chiria camerei pe care o împărțea cu Ben, o cafea bunicică, niște salam,

castraveciori murați, cartofi și câte o bere de contrabandă din când în când. Nu era băutor și nu voia să aibă necazuri cu poliția. Și apoi, la 35 de cenți paharul de gin tonic într-o speluncă, zicea nu, mersi, mai ales că risca să-și piardă și văzul. Prin oraș circulau povești îngrozitoare despre alcoolul măsluit și lungit cu spirt denaturat, care provoca orbirea.

Optsprezece dolari pe săptămână, iar duminica, Isidore și Ben, amicul lui, se duceau la balul Teatrului Loew de pe Coney Island. Isidore nu era un bun dansator, dar fetele îi dădeau târcoale și nu-i venea greu să le obțină favorurile.

Duminica, la Coney Island era o mulțime imensă. Un amestec de muncitori, studenți, marinari, traficanti și jucători de baseball. Veneau în familie, copiii se bălăceau țipând de bucurie, pe plaje nu aveai unde să arunci un ac, își luau înghețată și pe urmă se dădeau în Cyclone, cel mai mare circuit de montagnes-russes din lume. Acel Cyclone care-ți trezea o spaimă vecină cu moartea. Isidore își spusese mereu că dacă ducea acolo o fată și aceasta nu țipa, avea s-o ia de nevastă. Prima oară când urcase în vagon și se pomenise cu capul în jos, chinându-se să-și țină capul ca să nu i-o ia la vale, crezuse că inima o să-i sară din piept. Douăzeci și cinci de cenți biletul, totuși.

– Mulțumesc, domnule, o zi bună!

Boba luă o cârpă.

– Pe următorul pot să-l fac eu?

Isidore încuviință din cap și-și înfipse pumnii în buzunare.

– Da, dar să nu uiți să-l întrebi cum merg afacerile!

Motivul pentru care voia să se lase de meserie era Lotte. O domnișoară cu o coadă blondă groasă, rochie albă și botine lustruite bine de tot. Putea să țipe cât pofta în montagnes-russes, asta n-ar fi schimbat nimic: cu tenul ei de porțelan și obrajii trandafirii de păpușă, încarna perfecțiunea. Prima oară când o văzuse el, era înconjurată de un roi de prietene veșele. O femeie în vârstă părea să supravegheze grupul. Isidore se gândise că e o mătușă sau o verișoară, iar bătrâna nu pregetase să-l cântărească din ochi și să-l privească bănuitor. Dar era sărbătoare la Coney Island, și, printre glasurile ridicate și hohotele de râs, izbutise să se apropie de fată ca s-o întrebe cum o cheamă.

–Lotte.

Consonanța germanică îl unse pe suflet.

–Lotte? Încântat de cunoștință, eu sunt Werther.

Îi răspunsese fără să stea pe gânduri, iar gura lui Lotte se rotunjise de uimire, căci nici un băiat de vârsta ei nu citea Goethe, din câte știa ea.

De la Marele Război încoace, imigranții germani din America erau cât mai discreți cu putință, propaganda antigermană era la apogeu, așa că ar fi fost de neconceput ca în licee să se predea *Suferințele tânărului Werther* în loc de *Aventurile lui Tom Sawyer*. Desigur, Lotte nu-și putea imagina că aceasta era una dintre puținele cărți pe care le citise Isidore vreodată. Pentru tânărul lustragiu era vorba de mai mult decât simplul noroc: destinul îi dăduse întâlnire.

Bătrâna le înfrânase rapid entuziasmul. Când un băiat se apuca să-i vorbească despre literatură unei fete, amorul fizic nu era departe. Asemenea țărăncii

care a văzut vulpea pândind pe după gard, voise să-și pună la adăpost puicuțele. Din fericire pentru Isidore însă, domnișoarele insistaseră să bea o graniță. Simțind că nu mai are timp, o întrebase pe Lotte la ce liceu studia (Spence, din Upper East Side), dacă se mai dăduse în montagnes-russes (o singură dată, prietenelor ei le era foarte frică, nu și ei), dacă venea frecvent pe Coney Island duminica (da, adesea, mai ales când era vreme frumoasă), dacă aveau să se revadă duminica următoare (poate).

Îi pusese întrebările în ordinea corectă, ca să nu pară prea insistent, și îi oferise cel mai frumos zâmbet al lui, zâmbetul special, cel care-i făcea pe clienți să-i scape un bănuț în plus. Apoi așteptase duminica următoare ca pe nici o altă zi de când se știa.

Făcuse o obsesie pentru Lotte. Avea nevoie să știe unde locuia, ce făcea și unde se ducea, dacă se gândea la el așa cum se gândea el la ea.

Ben, amicul lui, izbucnise în râs.

–Nu știu cum o s-o găsești în toată mulțimea aia!

Lui Isidore nu-i luase însă prea mult timp s-o găsească împreună cu prietenele ei zglobii. Abia ce întrezărise coada blondă, că întreaga lui ființă luase parcă foc. Era acolo, și-l văzuse și ea. Mersese drept în direcția ei, fără pic de timiditate, fără pic de reținere. Își reluaseră conversația fără preambul, fără vreo tăcere jenată. Avea atâtea întrebări să-i pună, voia să știe totul despre ea, voia s-o absoarbă. Nu trebuia s-o privească prea mult, pentru că gura lui Lotte, umerii lui Lotte, micii săni ai lui Lotte pe care-i ghicea pe sub materialul fin de bumbac alb îl făceau să-și piardă stăpânirea de sine. Când ea trebuise să plece, o luase